

- обучения. Обучение в сотрудничестве / Пер. с англ. З.С. Замчук. – СПб.: Экономическая школа, 2001. – 256 с.
3. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – М.: Прометей, 1990 – 160 с.
  4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. – К.: АСК, 2004. – 192 с.

І.А.Волощук

ПІДГОТОВКА МОЛОДОГО УЧИТЕЛЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ КОЛЕКТИВНИХ ТВОРЧИХ СПРАВ

В статье раскрываются условия подготовки молодого учителя к инновационной деятельности через организацию коллективной творческой работы в инициативных группах и проблемных лабораториях.

In the article the author exposes conditions of the teacher beginner preparation for innovative activity through the organization of collective creative works in the action comities and problem laboratories.

Безумовно, що великим плюсом реформування сучасної освіти є інноваційний рух, який сколихнув глибини шкільного життя. Значний внесок в розбудову інноваційного середовища роблять молоді спеціалісти, які щорічно вливаються в педагогічні колективи шкіл. Щоб кожен з них став носієм творчої педагогічної ідеї замислюються не лише науковці, а шкільні практики.

Як допомогти молодому вчителю не лише адаптуватися до умов шкільного життя, а стати справжнім фахівцем нової генерації, про це роздуми автора статті.

Професійне становлення молодого спеціаліста, його творчий розвиток значною мірою пов'язаний з внутрішнім укладом навчального середовища, куди він приходить працювати і залежить від включення його в спільну колективно-творчу діяльність. На проблеми готовності молодого вчителя працювати в інноваційному режимі впливають багато факторів і

найголовніші з яких пов'язані із сформованістю у стажерів діяльнісного ставлення до педагогічної праці.

Ця проблема не нова, ще з часів Я.А.Коменського проголошується активно-діяльнісне ставлення до педагогічної праці: “Ніхто не може зробити людей мудрими, крім мудрих, ніхто красномовними, крім красномовних, ніхто моральними чи благочестивими, крім моральних та благочестивих” [6;147].

У психології педагогічна діяльність розглядається як вид перетворювальної творчої діяльності, яка є носієм інновацій. В.А.Моляко обґрунтовує важливість творчості у педагогічному процесі: “По-перше, творчість сприяє відпрацюванню вмінь вирішувати задачі, орієнтуватися у нових умовах, долати труднощі; по-друге, стимулює розвиток інтересів до діяльності, оскільки завжди пов'язана з відкриттям нового, знаходженням раніше невідомого” [7;47].

В.І.Загвязінський творчу педагогічну діяльність трактує як процес створення нового продукту і об'єднує з інновацією. [5;140-155] М.М.Поташнік наполягає, що творчий педагогічний процес треба розглядати, як вибір учителем форм, методів, засобів, умов оптимізації педагогічної діяльності, яка модернізує освітній процес [8;41-47].

Поняття “інновація” походить від латинського “оновлення”, “новизна”, “зміна”. Новизна – це ідея, що є для конкретної особи новою.

Сучасні українські вчені визначають педагогічну інновацію як процес створення нових засобів для розв'язування педагогічних задач, які до цього часу розв'язувались по-іншому.

В.Ф.Паламарчук і І.Г.Єрмаков розглядають інновації у педагогіці як системні новоутворення, які виникають на основі ініціатив і нововведень, що стають перспективними і ефективними [9;5].

Таким чином сутність інноваційної діяльності полягає в оновленні педагогічного процесу, впровадженні новоутворень у традиційну систему, що передбачає досягнення вчителем найвищого ступеня педагогічної творчості.

Розвиваючи ці положення та спираючись на дослідження О.Виговської, що вчитель у творчий педагогічний

діяльності є не тільки створювачем умов для розвитку своїх вихованців, що є обов'язковою, але недостатньою умовою для здійснення ним творчої педагогічної діяльності, але і виявляє себе як саморозвивальна істота, яка реалізує головне право людини, бути вільною, свідомою, здатною до будь яких змін у власній діяльності [1;36], та досліджує думку І.Зязюна, що інноваційна педагогічна свідомість, її зміст, механізми, структура виникають і реалізуються не у власне пізнавальній сфері, а практичній діяльності, молодим спеціалістам були створені умови щодо включення їх у колективну творчу діяльність через роботу ініціативних груп та проблемних лабораторій [4;22].

Ідея включення стажерів і вчителів-початківців в колективну творчу діяльність ґрунтувалась на свідомому позиційному самовизначенні кожної особистості, причетності її як до самостійної, так і до спільної педагогічної праці шляхом розуміння і усвідомлення суті дидактичних та психолого-педагогічних задач.

На думку дослідниці І.Дичківської, інноваційна діяльність, будучи складним і багатоплановим феноменом, своїм змістом охоплює процес взаємодії індивідів, спрямований на розвиток, перетворення об'єкта, переведення його в якісно новий, системну діяльність щодо створення, освоєння, та застосування нових засобів; особливий вид творчої діяльності, що об'єднує різноманітні операції і дії, спрямовані на набуття нових знань, технологій, систем. Це і є характерною особливістю інноваційної діяльності в педагогічній сфері [3;248].

Через спільну діяльність у молодих фахівців набувався широкий спектр психолого-педагогічних знань, формувалась відкритість інноваційному досвіду, виявлялося бажання репрезентувати себе в різних рольових функціях.

Розподіл за проблемними лабораторіями здійснювався диференційовано, тому молоді спеціалісти працювали в групі з досвідченими вчителями, набувався досвід, здійснювався взаємний енерговплив, молодь вчилась будувати моделі уроків,

доповнюючи класичні форми і методи елементами творчої інтерпретації.

Метою створення проблемних лабораторій та ініціативних груп стало взаємоузгодження дій всіх учасників педагогічного процесу щодо забезпечення природного шляху їх розвитку в умовах самоорганізації та досягнення спільної мети. Через колективну співпрацю набуття діяльнісних функцій-ролей здійснювалось як двосторонній процес: навчання – учіння, коли відбувається не просто обмін інформацією, а набуваються навички методологічного аналізу, систематизації одержаної інформації, що у перспективі стає підґрунтям для створення педагогічної системи вчителя, власної технології.

На жаль, традиційне навчання молодих спеціалістів, здійснюється через опанування готових знань з послідовною конкретизацією у навчальних діях, ця система не є ефективною, тому що не створює умов для самостійних узагальнень, рефлексійних висновків.

І тому участь молодих спеціалістів у роботі творчих груп і проблемних лабораторій набуває характер цілісності і системності, в результаті чого теоретичні знання молодих педагогів опосередковуються через комунікативну та діяльнісну функцію-роль, педагогічна дійсність розподіляється на сферу відомого, це ті алгоритми, теоретичні знання, які молоді спеціалісти набули навчаючись у вузі, та сферу невідомого, це той суб'єктивний досвід членів спільної співпраці, досвідчених вчителів, який вони використовують.

Така взаємодія в межах колективної діяльності активізує емоційну зацікавленість молодих спеціалістів, формує мотиваційно-рефлексійні установки. За Л.І.Даніленко навчання “активним методам” необхідно здійснювати в ситуаціях, максимально наближених до реальних; навчання не як повідомлення знань, навчання практичного використання цих знань, навчання в емоційно-насиченому процесі колективної співпраці [2;114].

На виважену систему педагогічної діяльності досвідчених вчителів з сукупністю взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів уроку покладались

різноманітні наукові підходи, теорії, інновації, спроби молодих педагогів, відкритих до пошуку нових знань, до способів їх реалізації. Здійснювалося якісне неперервне оновлення всіх функцій уроку через моделі-зразки, які розроблялися творчими групами, відбувалося зрощення традиційного і нового-інноваційного.

Через моделювання активних методів навчання у вчителів-початківців набувався власний досвід, складалося цілісне уявлення про системність педагогічної праці, формувались професійно значущі якості суб'єктів діяльності.

У руслі оновлення будувалась модель роботи вчителів-початківців над I етапом провідної науково-методичної проблеми області "Педагогічні стратегії розвитку інноваційної особистості". З метою активізації системи особистісних мотивів до творчої діяльності, заохочення молоді до професійного росту було створено 5 проблемних лабораторій:

- запровадження гнучких моделей організації навчальної діяльності, відповідно до можливостей, нахилів, здібностей гімназистів;
- використання стратегії адаптивного проектування та прогнозування у створенні цілісної системи психолого-педагогічного супроводу;
- застосування методів соціальної та пізнавальної мотивації, орієнтація на процес, а не на результат;
- цілепокладання через внутрішні процеси інтелектуального, емоційного, особистісного розвитку гімназистів;
- використання сучасних технологій управління якістю освіти засобами індивідуалізації та диференціації, мета яких полягала в усвідомленні молодими педагогами внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на їх професійну підготовку, на розвиток інноваційних здібностей.

Зміст роботи в лабораторіях обумовлював набуття необхідних вмінь будувати концептуальну модель особистісно-орієнтованого уроку, що охоплює діагностику, прогнозування, розроблення і використання диференційованого різномірного дидактичного матеріалу, моніторинг, рефлексію, корекцію.

При кожній проблемній лабораторії була створена ініціативна група з молодих вчителів, яка за допомогою наукових джерел теоретично обґрунтовувала концепцію діяльності за даною проблемою, складала анотований каталог для всіх учасників лабораторії, розробляла моделі зразків етапами уроку, які демонструвались на методичних і психологічних тренінгах. Моделювання і відтворення фрагментів уроку обумовлювало особливу педагогічну взаємодію, яка не зводиться до обміну зовнішніми діями, а впливає на внутрішні процеси молодих спеціалістів, формує мотиваційну зацікавленість

Такий вид навчання полягає у включення початківців у процес функціонування малих груп, де вони одержують необхідну для себе інформацію, потрібну для успішного виконання професійних або особистісних завдань.

Молоді спеціалісти, працюючи поруч з досвідченими, спостерігають за їх вербально-комунікативними діями, поведінкою не лише в цілому, а з погляду своїх потенційних можливостей, приміряючи до себе партитуру особистісно-орієнтованого уроку: засоби звертання, спонування, переконання. Так у продуктивно-перетворювальній діяльності здійснюється безпосереднє проникнення науково-інноваційних творчих здобутків у педагогічну практику вчителів-початківців.

Трансформація набутих вмінь в діяльнісний продуктивний рівень визначилась у презентаціях творчих проєктів, які були представлені у вигляді інтерактивних методичних форм: практикумів, тренінгів, полілогових студій.

Ключовою ідеєю кожного творчого проєкту було набуття молодим вчителем рольових компетенцій, вдосконалення системи моделювання педагогічної діяльності.

У межах презентацій творчих проєктів, які проводились у формі взаємопов'язаних практикумів: методичних, педагогічних, психологічних, вчителі-початківці включались у процес реальної педагогічної взаємодії, самостійно виділяли відносини, визначали зміст проблемних ситуацій та свою роль у вирішенні спільної колективної мети.

При підготовці і захисті таких творчих проектів у молодих вчителів відбувалось усвідомлення значущості кожного етапу урока, здійснювалось прогностичне регулювання форм діяльності, стимулювались прояви усіх компонентів інноваційної діяльності.

Творчий проект лабораторії “Застосування методів соціальної та пізнавальної мотивації, орієнтація на процес, а не на результат” був представлений у формі методичного самоменеджменту з розвитку компетенцій вчителя, в якому проголошувались ефективні прийоми і методи саморозвитку і самоосвіти як здатності до постійного оновлення, самозмін та імпровізації.

Творчий проект, який представила проблемна лабораторія “Запровадження гнучких моделей організації навчальної діяльності, відповідно до нахилів, можливостей, здібностей учнів” мав форму психолого-педагогічного практикуму щодо здійснення індивідуального супроводу учня на основі динаміки його розвитку. Результатом проекту стала умовна побудова освітнього простору, що розвиває у учня здатність самостійно здобувати знання, підтверджуючи цим думку дослідниці О.Виговської, що не може бути загальної моделі як творчого вчителя, його потенціалу, так і творчої педагогічної діяльності, бо вони є в кожного вчителя свої, і встановлюються ним самим, відповідно від особливостей учня, з яким він працює. [1;141]

Проблемна лабораторія “Використання стратегії адаптивного проектування та прогнозування у створенні цілісної системи психолого-педагогічного супроводу” представила проект моделі адаптивного управління розвитком інноваційного потенціалу молодого вчителя на основі вироблення реалістичної мети, моделювання форм самомоніторингу та самоконтролю. Учасники творчого проекту переконали колег, що поступовий перехід від керованої самоосвітньої діяльності до самокерованої – основа інноваційної спрямованості сучасного вчителя.

У творчому проекті “Цілепокладання через внутрішні процеси інтелектуального, емоційного особистісного розвитку

гімназистів” відбулась презентація методичного полілогу, в якому були висвітлені існуючі у сучасній освіті протиріччя між навчанням-учінням і розвитком особистості учня, між рівнем складності програмового матеріалу і індивідуальними можливостями його засвоєння, між старанністю і швидкістю у засвоєнні, об’єктивністю і справедливістю у оцінюванні навчальних досягнень.

Результатом роботи проблемної лабораторії “Використання сучасних технологій управління якістю освіти засобами індивідуалізації і диференціації” був проект моделі управління якістю освіти на основі профільної диференціації. В моделях-зразках проекту було представлено, що ураховуючи профільність, рівень викладу навчального матеріалу має бути високим, а рівень вимог щодо його засвоєння – диференційованим.

В презентаціях творчих проектів відбулась реалізація змісту кожної проблемної лабораторії, пропонувані методичні форми “окультурились” індивідуально-творчим типом діяльності кожної групи вчителів, набули характер інноваційної діяльності.

Таким шляхом здійснювалося інтерактивне навчання молодих спеціалістів, кінцевим результатом якого було набуття функцій педагогічної діяльності, яка пластично переходить у компетентність.

Вивчення наукових джерел з цієї проблеми та досвід роботи показали, що в умовах колективної творчої діяльності швидше здійснюється професійне зростання молодого вчителя, він скоріше виявляє свою творчу індивідуальність в освітньому процесі.

Гуманістична педагогіка орієнтується на пріоритет особистості, яка розвивається, вміє самостійно вчитися, здобувати знання. Реалізація ідеї “вчитися протягом усього життя” знаходить своє практичне втілення саме в організації колективної творчої діяльності, де створюється висока мотиваційна “планка” і дає можливість розгорнутись потенціальним можливостям молодих спеціалістів.

Література

1. Виговська О.І. Функціональна модель творчого потенціалу вчителя. Наслідки семантичних уявлень. Ж. Директор школи, ліцею, гімназії., № 5-6, 2005р. - С.135-143.
2. Даніленко Л.І. Модернізація змісту, форм та методів управлінської діяльності директора загальноосвітньої школи. Монографія. – 2 –е вид. – К. Лотос., 2002. - 140 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. – К., Академ.видав., 2004. - 352 с.
4. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія. / За ред. І.А.Зязюна.- К., Віпол. 2000. – С.11-57.
5. Загвязиский В.И., Гильманов С.А. Творчество в управлении школой.- М.- 1992.- 232 с.
6. Каменський Я.А. Избранное собрание педагогических произведений. – Т.2.- М: Педагогіка, 1982.- 576 с.
7. Моляко В.О. Концепція виховання творчої особистості / Радянська школа. – 1991, - № 5. – С. 47-51.
8. Поташник М.М. Инновационные школы России: становление и развитие. – М.- 1997. – 144 с.
9. Паламарчук В.Ф. Інноваційні процеси в педагогіці. / Педагогічні інновації в сучасній школі // За ред. І.Г.Єрмакова. – К., Освіта. 1994.- с.5.

С.О.Скворцова

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ

В статтє определены цели сюжетных задач в курсе математики начальной школы, коротко охарактеризовано содержание задачного материала и программного минимума, определен основной метод обучения решению задач, как особые системы учебных задач, освещены организационные формы и средства обучения, среди которых определенное место принадлежит моделированию текста задачи и процесса ее решения.